

Список литературы

1. Аргуэльес Хозе Фактор Майя. Внетехнологический путь. – /пер. с англ./ – Киев, «СОФИЯ», 1996, С. 189 –Технология и преобразование.
2. Беленицкая Ольга Новое измерение в науке – Интервью директора Института философии РАН, академика А.В. Смирнова – Ж-л «В мире науки» (Scientific American) – № 1-2, 2020, С. 47
3. Глезер Марсело Остров Знаний. Пределы досягаемости большой науки – /пер. с англ./ – СПб., «Питер», Гл. 32 – Трепет и смысл, С. 380-386; Гл. 30 – Неполнота – С. 346, 351-352.
4. Китаев Ю.А. «В параллельную Вселенную можно попасть по узкому мосту» – ж-л Огонёк, № 2 (5594), 20 января 2020, раздел: Наука/ Физически это возможно, С. 32 (интервью Кудрявцевой Е.)
5. Лагер Элен Осознанность. – /пер. с англ./ – М., «Эксмо», 2019. Гл. 5 – Природа осознанности, С. 80
6. Москатова А.К. Человечествознание как основа осмысления предназначения жизни и деятельности индивидуума – Журнал «Sciences of Europe», vol.4, № 45(45), 2019, С. 16-25.
7. «О, дивный новый мир, Олдос Хаксли , рецензии... – labirint.ru>reviews/goods/238604/
8. Олдос Хаксли – «О, дивный новый мир» – fantiab.ru>work31535/
9. Отзывы о книге «О, дивный новый мир», Олдос Хаксли – litres.ru>oldos-leonard-haksly/divnyy-novyy-mir...
10. Поттер Гарри Всемирный волшебный лексикон. – /пер. с англ. – World Magic Lexicon – London, 2003/ – Харьков, «Фолио», 2003, С. 190 – Питательные таблетки Страны ОЗ; С.195 – Школьные пилюли Страны ОЗ.
11. Прогноз развития технологий до 2099 г. – Компьютерра – легендарный журнал о современных технологиях. – computerra.ru>226917/predictions... raimond-kurzweil/
12. Рей Курцвейл расписал будущее мира – socialego. mediasole.ru>rey...mira_prognoz_do...goda
13. Рейчел Сэл Человек Творящий. Эволюция Души, Вознесение и ДНК – /пер. с англ. – Earth changes & 2012. Messages from the Founders./ – М., «СОФИЯ», 2012, С. 54-55 – Коренная Раса человечества; С. 58 – Земля 100 – 10 миллионов лет назад.
14. Смит Шон Биография создателя Гарри Поттера. – / пер. с англ. / – М., Астрель, АСТ, 2003
15. Уотсон Ричард Технологии против Человека. Как мы будем жить, любить и думать в следующие 50 лет – /пер. с англ./ – М., «ЭКСМО», 2020 , С. 199 - 205, Гл 7 – Образование и эрудиция.
16. Харари Ювал Ной 21 Урок для XXI века – /пер. с англ./ – М, изд. «Синдбад», 2019, Часть V – Гибкость мышления – С. 309- 319. – Образование. Единственная константа – перемены.
17. Dweck Carol, Ph. Dr. – Mindset. – Changing the Way You Think to Fulfil Your Potential – Published in Great Britain, Robinson Ltd, 2017, Chapter 3 – The Truth about Ability and Accomplishment, p. 59 – Finding Your Brain, p. 60 – The College Transition.
18. World Phenomena – New Subject for 21 century Skills Development – “BBC-Learning” – 2020, AGEMSOFT, Slovak Republic, Europe – worldphenomena.eu

УДК 378.046.4
ДРНТИ 14.37.27

Murashchenko O.V.

*applicant of the Department of Primary Education
of the Public Institution
«Zaporizhzhya Regional Institute of Postgraduate Pedagogical Education»
of the Zaporizhzhya Regional Council,
57-A Independent Ukraine Str., 69035
Zaporizhia, Ukraine*

**RESULTS OF THE EXPERIMENTAL WORK ON TRAINING OF PRIMARY SCHOOL TEACHERS
IN THE SYSTEM OF POSTGRADUATE EDUCATION FOR INTEGRATED LEARNING**

Мураценко Олена Валентинівна

*здобувач кафедри початкової освіти,
КЗ «Запорізький обласний інститут післядипломної педагогічної освіти»
Запорізької обласної ради,
вул. Незалежної України, 57-А, 69035,
м. Запоріжжя, Україна*

**РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ РОБОТИ ЩОДО ПІДГОТОВКИ
ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ У СИСТЕМІ ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ ДО
ІНТЕГРОВАНОГО НАВЧАННЯ**

Abstract. The article discusses and theoretically substantiates the results of an experimental verification of the effectiveness of pedagogical conditions for the preparation of primary school teachers for integrated teaching of primary school children in the system of postgraduate teacher education.

The obtained scientific results are systematized in a single table «Factor-criterion qualimetry of pedagogical conditions for preparing elementary school teachers in the system of postgraduate education for integrated learning», which visualizes the conclusions of the study and focuses on observing certain logic of the proposed pedagogical conditions, criteria, indicators and levels of readiness of teachers elementary school to introduce the ideas of integrated learning.

The author envisages the prospect of further scientific research in the creation of diagnostic methods for the effective assessment of indicators of professional readiness and the organization of a pedagogical experiment for their implementation in the practice of postgraduate education.

Анотація. У статті розглянуто й теоретично обґрунтовано результати дослідно-експериментальної перевірки ефективності педагогічних умов щодо підготовки вчителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів в системі післядипломної педагогічної освіти.

Отримані наукові результати систематизовано в єдину таблицю «Факторно-критеріальна кваліметрія педагогічних умов підготовки вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання», яка візуалізує висновки проведеного дослідження та робить акцент на дотриманні певної логіки запропонованих педагогічних умов, критеріїв, показників та рівнів готовності вчителів початкової школи до впровадження ідей інтегрованого навчання.

Автором передбачено перспективу подальших наукових пошуків в створенні діагностичних методик для ефективного оцінювання показників професійної готовності та організації педагогічного експерименту з їх впровадження в практику післядипломної педагогічної освіти.

Аннотация. В статье рассмотрены и теоретически обоснованы результаты опытно-экспериментальной проверки эффективности педагогических условий по подготовке учителей начальных классов к интегрированному обучению младших школьников в системе последиplomного педагогического образования.

Полученные научные результаты систематизированы в единую таблицу «Факторно-критериальная кваліметрія педагогических условий подготовки учителей начальных классов в системе последиplomного образования к интегрированному обучению», которая визуализирует выводы проведенного исследования и делает акцент на соблюдении определенной логике предложенных педагогических условий, критериев, показателей и уровней готовности учителей начальной школы к внедрению идей интегрированного обучения.

Автором предусмотрена перспектива дальнейших научных поисков в создании диагностических методик для эффективного оценивания показателей профессиональной готовности и организации педагогического эксперимента по их внедрению в практику последиplomного образования.

Keywords: *integrated training, experimental work, pedagogical conditions, teacher training, postgraduate teacher education, results, primary school teachers*

Ключові слова: *вчителі початкових класів, дослідно-експериментальна робота, інтегроване навчання, педагогічні умови, підготовка вчителів, післядипломна педагогічна освіта, результати*

Ключевые слова: *интегрированное обучение, опытно-экспериментальная работа, педагогические условия, подготовка учителей, последиplomное педагогическое образование, результаты, учителя начальных классов*

Реалізація інноваційних педагогічних процесів у практику закладів післядипломної освіти разом з конструктивним аналізом та усвідомленням причин, від яких залежить ефективність та якість освіти слухачів курсів підвищення професійної кваліфікації, передбачає визначення на їх підставі педагогічних умов підготовки, за яких вона стає можливою і доцільною. Успіх науково-педагогічного пошуку таких умов значною мірою формулюють зовнішні та внутрішні обставини, за яких він відбувається. З огляду на це, виникає потреба здійснення їх ретельного аналізу з метою подальшої оптимізації, коригування та посилення позитивного впливу на процес і результати інноваційної педагогічної діяльності.

Дослідження наукової літератури та практики реалізації освітніх інновацій в навчальних закладах констатує, що педагогічні умови – це особливості організації навчально-пізнавального процесу, що

детермінують результати розвитку особистості здобувача освіти, його навчання, виховання та об'єктивно забезпечують можливість їх покращення шляхом реалізації нової парадигми освіти, застосування передових освітніх методик, сучасних інноваційних технологій, впровадження кращого педагогічного досвіду [6, с. 28]. Різні аспекти застосування педагогічних умов розглядали Ю.К. Бабанський [1], А.О. Вербицький, С.У. Гончаренко, Р.С. Гуревич, О.А. Дьомін, В.І. Загв'язинський [3], Н.О. Іпполітова, Н.В. Кузьміна, М.М. Козяр, Б.В. Купріянов [4, с. 100-108], І.П. Підласий [11], В.О. Сластьонін та ін. Однак аналіз психолого-педагогічної літератури засвідчує, що проблема перевірки ефективності реалізації педагогічних умов підготовки вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання та її результати розкриті недостатньо.

Мета статті вбачаємо обґрунтування результатів дослідно-експериментальної роботи щодо підготовки вчителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів в системі післядипломної педагогічної освіти.

Поняття «умови» сьогодні є найбільш поширеним у психолого-педагогічних роботах та наукових дослідженнях, гіпотезою більшості яких передбачено успішне здійснення й розвиток запропонованих науково-педагогічних інновацій лише в процесі дотримання певних умов. Тому виявлення, обґрунтування, реалізацію та перевірку таких умов науковці справедливо вважають однією з головних своїх завдань. Водночас, умови, як правило, мають загальний характер і стосуються лише окремих сторін навчання. Цей факт найчастіше призводить до того, що перелік умов включає нерівнозначні за своєю сутністю й значущістю чинники й обставини.

Треба зазначити, що виявлення необхідних педагогічних умов серед безлічі різних факторів і обставин, визначення та фіксація їх сутнісних характеристик і ознак, взаємовідносини з об'єктами і явищами можливі лише після ґрунтовного теоретико-методологічного аналізу освітньої системи та науково-методичних розробок всієї сукупності факторів, спрямованих на вдосконалення та інтенсифікацію пізнавальної, навчальної, організаційно-управлінської та інших складових навчання. Як відомо, серед зовнішніх і внутрішніх факторів, більшість з яких має складну структуру, можна виділити так звані продуктогенні (за визначенням І.П. Підласого) [11, с. 337], що дозволяють вирішити певні дидактичні проблеми. Як уважає вчений, важливо з'ясувати вплив кожного фактору на продуктивність навчання. Це відкриває можливість діагностування та прогнозування всього освітнього процесу. Споріднені поодинокі фактори можуть бути об'єднані шляхом утворення спільних, що містять кілька продуктогенних причин, і комплексних факторів, що охоплюють певну кількість загальних і приватних. Всі продуктогенні фактори певної групи в такому випадку об'єднуються в генеральні фактори, що стоять на вершині ієрархії [11, с. 336]. Ці генеральні чинники є, по суті, педагогічними умовами. Виходячи з цього, визначати педагогічні умови доцільніше за допомогою процедури факторного аналізу всього комплексу чинників, що впливають на систему професійної підготовки.

Більшість вчених сьогодні вважають, що освітня діяльність повинна забезпечуватися комплексом взаємозв'язаних педагогічних умов, які є структурними компонентами цілісної педагогічної системи [8, с. 8]. Безсумнівно, ефективність становлення особистості в процесі навчання слід шукати з урахуванням впливу освітнього середовища, в якому реалізується підготовка, навколишніх об'єктів, які взаємодіють з учнями, сукупності соціально-значущих якостей особистості тощо.

На думку Б.В. Купріянова, реалізація педагогічних умов – це планомірна робота з уточнення закономірностей навчального процесу, яка забезпечує можливість перевірки результатів науково-педагогічного дослідження [5, с. 101-104]. Разом з тим, реалізацію педагогічних умов професійної школи вчений розглядає як компонент інноваційної педагогічної діяльності, яка спрямована на підготовку висококваліфікованих фахівців.

Вочевидь, запропоновані в процесі наукового дослідження педагогічні умови повинні адекватно відображатися в гіпотезі роботи. Відповідно, саме їх ефективність (вплив результатів реалізації на параметри навчально-виховного процесу) доцільно перевіряти в експериментальній частині психолого-педагогічного пошуку. Вирішальною обставиною успішного освітнього процесу при цьому є його конструювання, що включає аналіз, діагностику, визначення прогнозу та розробку проекту діяльності. Технологія його побудови поєднує конструювання змісту (конструктивно-змістовна діяльність), матеріальних або матеріалізованих засобів (конструктивно-операційна) [10, с. 436].

Відомо, що педагогічний експеримент – це дослідницька діяльність з метою визначення причинно-наслідкових зв'язків в освітньому процесі, яка передбачає дослідне моделювання педагогічних систем і умов їх функціонування, активний вплив дослідника на педагогічні об'єкти та явища тощо [10, с. 103]. На практиці ж, аналіз дисертаційних досліджень свідчить, що при обґрунтуванні певних педагогічних умов, здобувачі часом не до кінця розуміють не тільки їх педагогічну сутність, а й те, з якою метою вони розглядаються. У той же час осмислення причин, що впливають на ефективність освіти, передбачає не тільки чітке формулювання, а й бездоганне кількісне їх визначення та вимірювання [11, с. 343-344].

Розглядаючи педагогічні умови з точки зору закономірностей навчання, Б.В. Купріянов [4] наголошує на необхідності впровадження критеріїв ефективності реалізації всіх компонентів педагогічного процесу. Ю.К. Бабанський обґрунтував введення в педагогіку принципу оптимальності, який вимагає, щоб навчальний процес досягав рівня функціональності, найвищого для певної ситуації [1]. Критерії оптимальності – це ознака (показник), на підставі якого проводиться оцінка можливих варіантів (альтернатив) розвитку процесу та вибір кращого з них. Всупереч вимогам логіки, згідно з якими критерію відповідає лише один показник (параметр), в педагогіці вони зазвичай є комплексними, оскільки не завжди вдається диференціювати причини й наслідки процесів, що відбувається в освітній системі [11, с. 220].

В даний час в педагогічних дослідженнях набув поширення критеріальний підхід, який дозволяє з достатньою точністю виконати перевірку ефективності освітніх інновацій.

Педагогічна кваліметрія використовує методи загальної кваліметрії в педагогічних вимірюваннях для кількісного оцінювання психолого-педагогічних і дидактичних об'єктів. Основним методом педагогічної кваліметрії є групова експертна оцінка [2]. Кваліметрична складова освітнього процесу повинна включати управління якістю освіти, систему забезпечення якості освіти, оцінку рівня навчально-виховного процесу. Будь-яка педагогічна діагностика передбачає етап фронтального вивчення освітнього процесу з постановкою конкретних діагностичних завдань та етап перспективного та поточного планування освітньої діяльності, що стосується реалізації отриманих діагностичних даних [9, с. 30]. У цьому контексті вважаємо за доцільне виконання факторно-критеріальної кваліметрії навчально-виховного процесу, в якій педагогічні умови виступають факторами, а їх конкретизація – критеріями запропонованих нововведень [6, с. 55]. Продемонструємо це на прикладі факторно-критеріальної кваліметрії педагогічних умов підготовки вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання, в якій педагогічні умови виступають факторами, а їх конкретизація – критеріями запропонованих нововведень.

Тривале дослідження дозволило нам обґрунтувати педагогічні умови, що забезпечують підвищення якості професійної підготовки і конкурентоспроможність фахівців шляхом підготовки їх до інтегрованого навчання молодших школярів на основі реалізації нової парадигми освіти, оновлення змісту навчання, застосування сучасних методик і технологій, створення інноваційного освітнього середовища, а саме:

1. Розвиток особистості вчителя початкових класів засобами активізації її професійної мобільності.

2. Створення єдиного освітнього простору закладів післядипломної педагогічної освіти шляхом інтеграції навчально-професійної, науково-дослідної, соціально-культурної діяльності вчителів початкових класів у процесі реалізації інтегративно-діяльничої педагогічної технології.

3. Формування міжпредметної структури модульних навчальних курсів та програм практик.

4. Використання методів активного навчання. За допомогою визначення часткових цілей кожної педагогічної умови, що являє собою основний фактор підготовки вчителів початкових класів до інтегрованого навчання молодших школярів, нами були деталізовані їх складові (критерії) (табл. 1).

Таблиця 1

Факторно-критеріальна кваліметрія педагогічних умов підготовки вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання

Фактор (пед. умова)		Критерій
Аксиологічно-мотиваційний	1. Розвиток особистості вчителя початкових класів засобами активізації її професійної мобільності	1. Потреба успішного розв'язання задачі підвищення ефективності навчально-виховного процесу завдяки впровадженню інтегрованого навчання в початковій школі
		2. Наявність пізнавального інтересу вчителів до набуття нової системи знань, умінь та навичок реалізації інтегрованого навчання
		3. Сформованість ціннісного ставлення до педагогічної професії та установка на її розвиток в умовах післядипломної освіти
		4. Сформованість позитивної мотивації на успіх у навчанні
Особистісно-креативний		1. Потреба в особистісному інтелектуальному розвитку, самовдосконаленні та самореалізації
		2. Самооцінка своєї готовності до реалізації інтегрованого навчання в початкових класах
		3. Сформованість індивідуальних та професійних якостей
Рефлексивно-оцінювальний		1. Сформованість уміння здійснювати аналіз власної професійної діяльності з інтеграції навчання
		2. Здатність до суб'єктивної оцінки вчителями власних результатів реалізації інтегрованого навчання та адекватного сприйняття конструктивної критики інших
		3. Самоорганізація особистої діяльності вчителів, їх орієнтація на подальший саморозвиток
Когнітивно-гносеологічний	2. Формування міжпредметної структури модульних навчальних курсів та програм практик	1. Розуміння мети, задач і змісту підготовки вчителів в процесі підвищення кваліфікації
		2. Сформованість системи узагальнених теоретичних, методологічних, психолого-педагогічних та практичних знань учителів з інтеграції навчання
		3. Обізнаність щодо інтеграційних способів, методів, стратегій, графічних організаторів і педагогічних технологій реалізації

	3. Використання методів активного навчання	інтегрованого навчання в початковій школі, усвідомлення їх доцільності та передбачення й оцінка результатів застосування
Операційно-діяльнісний	4. Створення єдиного освітнього простору закладів післядипломної педагогічної освіти шляхом інтеграції різних видів діяльності вчителів початкових класів у процесі реалізації інтегративно-діялісної педагогічної технології	1. Володіння професійними навичками й уміннями застосовувати знання з інтеграції навчання практично
		2. Сформованість професійних умінь і навичок систематизувати засвоєні знання з інтеграції навчання, встановлювати міжпредметні зв'язки, інтегрувати їх з іншими знаннями та застосовувати в практичній педагогічній діяльності
		3. Здатність успішно застосовувати гностичні, проектувальні, конструктивні, організаторські та комунікативні технологічні уміння для формування інтегрованого освітнього середовища навчального закладу
		4. Сформованість умінь узагальнювати та аналізувати отримані в ході дослідницької педагогічної діяльності результати, використовувати їх у подальших дослідженнях
		5. Сформованість умінь систематизувати та оприлюднювати власний педагогічний досвід з інтеграції навчання

Таким чином, на прикладі підготовки вчителів початкових класів у системі післядипломної освіти до інтегрованого навчання розглянуто можливості застосування педагогічних умов з метою перевірки ефективності розв'язання зазначених педагогічних задач шляхом об'єктивної оцінки рівня реалізації конкретних педагогічних умов у практиці роботи закладів післядипломного навчання.

Подальші дослідження передбачають розробку комплексної методики застосування та перевірки обґрунтованих у наукових роботах педагогічних умов.

Список літератури:

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процесса: методические основы / Ю.К. Бабанский. – М. : Просвещение, 2007. – 192 с.
2. Єльнікова Г.В. Основи адаптивного управління //Тексти лекцій / Г.В. Єльнікова. – Харків : Основа, 2004. – 128 с.
3. Загвязинский В.И. Методология и методы психолого-педагогического исследования // Учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений / В.И. Загвязинский, Р. Атаханов. – М. : Академия, 2006. – 208 с.
4. Купріянов Б.В. Гіпотеза кандидатської дисертації (про різноманіття педагогічних умов) / Б.В. Купріянов // Наука і практика виховання та додаткової освіти. – 2006. – № 4. – С. 100-108.

5. Купріянов Б.В. Сучасні підходи до визначення сутності категорії «педагогічні умови» / Б.В. Купріянов, С.О. Динін // Вісник Костромського держ. ун-ту ім. Н.А. Некрасова. – 2001. – № 2. – С. 101-104.

6. Литвин А.В. Методологічні засади поняття «педагогічні умови»: на допомогу здобувачам наукового ступеня / А.В. Литвин. – Львів : СПОЛЮМ, 2014. – 76 с.

7. Михайлова Н.С. Основы самообразовательной деятельности // Пособие по курсу «Технологии и техники самообразовательной деятельности» для слушат. переподг. спец. 1-080171 / Н.С. Михайлова; под наук. ред. Т.Д. Бабиной. – Гродно : ГрГУ, 2011. – 120 с.

8. Найн А.Я. Проблемы развития профессионального образования: региональный аспект / А.Я. Найн, Ф.Н. Клюев. – Челябинск : Изд-во Ин-та разв. проф. обр., 2008. – 264 с.

9. Орлов А.А. Мониторинг инновационных процессов в образовании // Педагогика. – 1996. – № 3. – С. 25-37.

10. Педагогика // Учебн. пособие для студ. высш. пед. учебн. заведений / В.А. Сластенин, И.Ф. Исаев, Е.Н. Шиянов; под ред. В.А. Сластенина. – М. : Академия, 2002. – 576 с.

11. Пидласый И.П. Педагогика. Новый курс // Учеб. пособие для студ. пед. Вузов / И.П. Пидласый. – М. : ВЛАДОС, 1999. – 576 с.